

УДК 351.85:[796.011.3-056.26]:353.1

DOI: https://doi.org/10.31521/modecon.V28(2021)-06

Козаченко Л. А., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

ORCID: 0000-0003-3645-4066

e-mail: kozachenko15@ukr.net

Костирко А. Г., кандидат економічних наук, старший викладач кафедри обліку і оподаткування, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

ORCID: 0000-0002-2043-1348

e-mail: agkostyrko@mnau.edu.ua

Організація фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю на регіональному рівні в умовах сьогодення

Анотація. Головний виклик світової спільноти, що торкається кожної сьомої людини у світі це інвалідність. Інвалідність характеризується як соціальне явище, опікуватися яким є пріоритетом кожної цивілізованої та правової держави. Визнаним у суспільстві, а також у різного роду наукових дослідженнях щодо дієвості заходів інтеграції осіб з інвалідністю є поступове залучення дітей і дорослих цієї категорії до занять фізичної культури та спорту. Такий шлях дозволяє формувати особам з інвалідністю особисті навички, спортивні навички, будувати стосунки з оточенням, досягати значних досягнень у спорті, підвищувати власну самооцінку, досягати професійних висот у різних сферах. Метою статті є дослідження організації фізичної культури та спорту осіб з інвалідністю в умовах сьогодення на регіональному рівні. Проведено аналіз державного регулювання організації фізичної культури та спорту осіб з інвалідністю в Україні. Досліджено стан організації фізичної культури та спорту осіб з інвалідністю на регіональному рівні. Вивчення стану організації фізичної культури та спорту осіб з інвалідністю на регіональному рівні в умовах сьогодення, дозволило визначити напрями підвищення рівня їх соціальної інтеграції, зокрема: передбачити у Державній цільовій соціальній програмі розвитку фізичної культури і спорту окремий напрям «Фізична культура і спорт для осіб з інвалідністю», що дозволить більш обґрунтовано підійти до організаційних та нормативно-правових умов розвитку фізкультурного руху серед осіб з інвалідністю державним інституціям; у Програмі розвитку фізичної культури і спорту у Миколаївській області та Міській програмі «Фізична культура і спорт» (м. Миколаїв) виділити завдання, що пов'язані з розвитком саме масового спорту та активного залучення осіб з інвалідністю до занять фізичною культурою; сформувати та реалізовувати стратегію інформування суспільства щодо можливостей осіб з інвалідністю та популяризацію їх здобутків, в тому числі спортивних.

Ключові слова: організація фізичної культури і спорту; інвалідність; соціальна інтеграція; соціальна програма розвитку.

Kozachenko Liliia, PhD of Economics, Associate Professor of Accounting and Taxation Department, Mykolayiv National Agrarian University, Ukraine

Kostyrko Alla, PhD of Economics, Senior Lecturer of Accounting and Taxation Department, Mykolayiv National Agrarian University, Ukraine

Organization of Physical Culture and Sports for People With Disabilities at the Regional Level in Modern Conditions

Abstract. Introduction. The main challenge of the world community, affecting every seventh person in the world is disability. Disability is characterized as a social phenomenon, which is a priority of every civilized and legal state to deal with. Recognized in society, as well as in various scientific studies on the effectiveness of measures to integrate persons with disabilities, is the gradual involvement of children and adults of this category in physical culture and sports. This path allows people with disabilities to develop personal skills, sports skills, build relationships with other people, achieve significant achievements in sports, increase their own self-esteem, and reach professional heights in various fields.

Purpose. The purpose of the article is to study organization of physical culture and sports of persons with disabilities in the current conditions at the regional level, in particular: the analysis of state regulation of the organization of physical culture and sports of persons with disabilities in Ukraine is carried out; the state of organization of physical culture and sports of persons with disabilities at the regional level is studied and directions for improving the level of their social integration are determined.

Results. The study of the state of organization of physical culture and sports of persons with disabilities at the regional level in the conditions of today, allowed to determine the directions of increasing the level of their social integration, in particular: to provide in the State target social program for the development of physical culture and sports a separate direction "Physical culture and sports for persons with disabilities", which will allow to make more reasonable approach to the organizational and regulatory conditions for the development of physical culture movement among persons with disabilities by

¹Стаття надійшла до редакції: 15.07.2021

Received: 15 July 2021

state institutions; to identify tasks related to the development of mass sports and active involvement of persons with disabilities in physical culture classes in the Program of development of physical culture and sports in the Mykolaiv region and in the city program "Physical culture and sport" (Mykolaiv); to form and implement a strategy of informing society about the opportunities of persons with disabilities and popularizing their achievements, including sport ones.

Conclusions. The course of society humanization chosen by Ukraine should contribute to the formation of respect for people with disabilities and ensure their high-quality integration into all spheres of life, including the field of physical culture and sports. State institutions, together with public volunteer organizations of disabled people, have significant opportunities in practical solution of physical, social and economic problems of persons with disabilities, which allows to make more reasonable approach to organizational and regulatory conditions for the development of physical culture movement among persons with disabilities.

Keywords: organization of physical culture and sports; disability; social integration; social development program.

JEL Classification: D 71; H 51; H 55; I 18; I 38.

Постановка проблеми. Ефективний розвиток суспільства як цілісної соціальної та економічно стабільної системи базується насамперед на заходах, що спрямовані державою на благо людини та її добробут незалежно від віку, статі, національності, соціального статусу чи стану здоров'я. Наразі в усьому цивілізованому світі саме ставлення до найменш захищених та найбільш вразливих верств населення стає мірою рівня розвитку суспільства.

Відповідно до рівня свого розвитку, соціальних пріоритетів та економічних можливостей кожна країна формує та реалізовує державну політику стосовно людей з інвалідністю. Попри те, проблема лікування, реабілітації та соціальної адаптації людей та дітей з інвалідністю залишається надзвичайно гострою як у всьому світі, так і в Україні зокрема [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Визнанням у суспільстві, а також у різного роду наукових дослідженнях щодо дієвості заходів інтеграції осіб з інвалідністю у соціумі є залучення дітей і дорослих цієї категорії до занять фізичної культури та спорту. Такий шлях дозволяє формувати людям з інвалідністю особисті навички, спортивні навички, будувати стосунки з оточенням, досягати значних досягнень у спорті, підвищувати власну самооцінку, досягати професійних висот у різних сферах. Питанням організаційного, соціального та психологічного забезпечення фізичної культури та спорту осіб з інвалідністю присвятили праці багато авторів, зокрема: В. В. Абрамов, Ю. А. Бріскін, М. В. Бублій, О. В. Борисова, О. М. Галицький, Р. В. Гришова, А. В. Іпатов, І. О. Когут, С. Ф. Матвеев та

багато інших. Наразі в нестабільних умовах сьогодення питання управління фізичною культурою і спортом осіб з інвалідністю в Україні потребують всебічного дослідження, зокрема проблем організації фізкультурно-спортивної роботи із зазначеною категорією громадян.

Формулювання цілей дослідження. Метою статті є дослідження особливостей організації фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю в умовах сьогодення на регіональному рівні.

Виклад основного матеріалу дослідження. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я інвалідність є не тільки глобальною проблемою охорони здоров'я, а являється важливою проблемою прав людини та проблем в області розвитку. Дорослі люди та діти з інвалідністю належать до числа найбільш дискримінованої категорії населення у світі: досить часто піддаються насиллю, упередженням, позбавлені свободи дій, а також стикаються з проблемами архітектурної доступності. Світова статистика фіксує загалом більше одного мільярда людей, які мають яку-небудь форму інвалідності, що відповідає приблизно 15% населення світу, дітей з інвалідністю зареєстровано 10 % [2].

На 1 січня 2020 р. Державною службою статистики України офіційно визначена чисельність осіб з інвалідністю, зокрема 2703,0 тис. або 6,5 % від загальної чисельності населення України. З початку 2019 р. на 01 січня 2020 р. кількість осіб з інвалідністю в країні зросла на 43,3 тис. осіб, у тому числі дітей – на 2,3 тис. осіб (табл. 1)

Таблиця 1 Динаміка загальної чисельності осіб з інвалідністю в Україні станом на початок 2001-2020 рр., тис. осіб

Роки Чисельність	2001	2006	2011	2016	2018	2019	2020	2020 до 2001, %
Усього, у тому числі:	2597,5	2495,2	2710,0	2614,1	2635,6	2659,7	2703,0	104,1
I група	337,7	337,7	310,5	250,3	235,4	226,3	222,3	65,8
II група	1337,0	1128,4	1078,7	919,0	899,2	896,1	900,8	67,4
III група	768,5	906,5	1155,7	1291,2	1341,9	1375,7	1416,0	184,3
Діти з інвалідністю	154,3	122,6	165,1	153,5	159,0	161,6	163,9	106,2

Джерело: побудовано за даними Державної служби статистики України [3]

Зазначимо, що не всі громадяни за різних причин фіксують свою інвалідність, а також не всі особи з інвалідністю зовні помітні суспільству [3].

Показники інвалідності в Україні зростають у зв'язку із високим травматизмом, старінням населення, глобальним зростанням кількості хронічних захворювань, військовими діями (рис. 1).

Так, у 2019 р. уперше визнано 136 300 осіб з інвалідністю, з них за причинами інвалідності: від нещасного випадку на виробництві та профзахворювання 2 591 особа (2%); від загальних захворювань – 116 139 осіб (85%); з числа військовослужбовців – 7315 осіб (8%); з числа дитинства – 10 255 осіб (5 відсотків) [3].

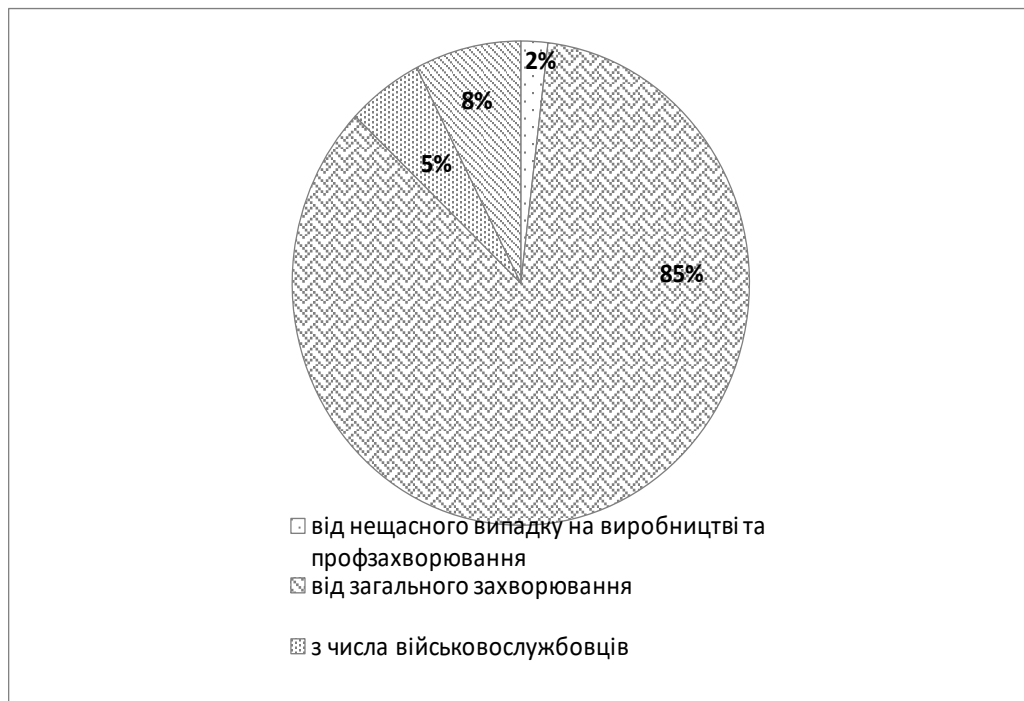

Рисунок 1 – Розподіл уперше визнаних осіб з інвалідністю у 2019 р. за причинами інвалідності, %

Джерело: побудовано за даними Державної служби статистики України [3]

Зокрема, у Миколаївській області на 01 січня 2020 р. зареєстровано 66945 осіб з інвалідністю, з них I група – 6850 осіб, II група – 17664, III група – 38351, дітей з інвалідністю до 18 років – 5070 осіб [3].

Сучасне українське суспільство, враховуючи факт постійного зростання кількості людей з інвалідністю, що особливо підсилюється наслідками військових подій на Сході України, сьогодні має посилену увагу до проблем соціальної інтеграції таких громадян.

Наразі державними інституціями в Україні, що забезпечують формування та реалізацію політики дотримання прав та свобод, гарантованих особам з інвалідністю законодавством України та міжнародно-правовими актами є Адміністрація Президента України, Кабінет Міністрів України, Комітет Верховної ради України у справах ветеранів та осіб з інвалідністю, Фонд соціального захисту інвалідів, Міністерство соціальної політики України, Державна служба зайнятості, Міністерство України молоді та спорту, Міністерство охорони здоров'я України, Міністерство освіти і науки України та інші [4].

Відповідно до Закону України від 06.10.2005 № 2961-IV «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в

Україні» визначено, що фізкультурно-спортивну реабілітацію, проведення з особами з інвалідністю, дітьми з інвалідністю фізкультурно-оздоровчих і спортивних заходів організують центральні органи виконавчої влади, що реалізують державну політику у сферах трудових відносин, соціального захисту населення, освіти, молоді, фізичної культури та спорту [5].

Так, державне управління фізичною культурою і спортом в Україні здійснюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері фізичної культури та спорту, а саме Міністерством молоді і спорту України (далі – Мінмолодьспорт) [5].

Погоджуючись з думкою В. В. Абрамова, зазначимо, що одним з найважливіших факторів соціальної адаптації та реабілітації дорослих і дітей з інвалідністю є спорт. Безперечно спорт допомагає побороти накопичення негативних емоцій, зрозуміти можливості свого організму, відчути психологічний комфорт, побудувати активне життя на основі позитивних емоцій [1].

У 1993 р. з метою поліпшення організації фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи серед інвалідів, реабілітації і зміцнення їхнього здоров'я, залучення до активного життя, розвитку міжнародних молодіжних і спортивних зв'язків Мінмолодьспорт створює спеціалізований державний заклад Український центр з фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю «Інваспорт» (далі – Укрцентр «Інваспорт»). Укрцентр «Інваспорт» забезпечує створення належних умов для реалізації державної політики у сфері фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю, здійснює заходи з організації фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності осіб з інвалідністю, у тому числі щодо спорту вищих досягнень, фізкультурно-спортивної реабілітації осіб з інвалідністю [6]. Укрцентр «Інваспорт» має таку структуру: Центр; регіональні та місцеві центри фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю «Інваспорт»; дитячо-юнацькі спортивні школи для осіб з інвалідністю; спеціалізовані дитячо-юнацькі школи для осіб з інвалідністю паралімпійського та дефлімпійського резерву; національні, у тому числі штатні команди національних збірних команд з видів спорту осіб з інвалідністю [7].

На сьогодні на базі Укрцентр «Інваспорт» створено: 25 центрів фізичної культури та спорту для людей з інвалідністю в кожному регіоні; 2 міських та 3 районних центри; 25 дитячо-юнацьких спортивних шкіл для дітей з інвалідністю в кожній області; 2 спеціалізовані дитячо-юнацькі спортивні школи паралімпійського і дефлімпійського спорту; підприємство об'єднання громадян «Всеукраїнський реабілітаційно-відновлювальний спортивний центр національного комітету спорту інвалідів України»; підприємство «Західний реабілітаційно-спортивний центр» національного комітету спорту інвалідів України [8].

Система Укрцентр «Інваспорт» співпрацює з національними федераціями та фізкультурно-спортивними громадськими організаціями, які працюють у цій системі, зокрема з фізкультурно-спортивними клубами й міськими обласними федераціями. Фактично, в цю систему входять 103 фізкультурно-спортивні клуби для людей з інвалідністю. Сьогодні діє 17 відділень із видів спорту для дітей з інвалідністю у звичайних дитячо-юнацьких школах [8].

Реалізація державної стратегії щодо здоров'я громадян здійснюється у тому числі й за рахунок Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2024 року, що затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 1 березня 2017 року № 115, в якій визначено очікувані результати її виконання, зокрема [9]:

– створення умов для забезпечення оптимальної рухової активності різних груп населення для зміцнення здоров'я з урахуванням інтересів, здібностей та індивідуальних особливостей кожного,

а саме: заплановано провести 4280 заходів з фізкультурно-спортивної реабілітації; облаштувати засобами безперешкодного доступу до них осіб з інвалідністю та ветеранів спорту 1732 спортивні споруди;

– забезпечення функціонування та удосконалення 40 центрів фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю;

– забезпечення відбору осіб, для подальшого залучення їх до резервного спорту, а саме: 21888 учасників Всеукраїнської спартакиади «Повір у себе» серед дітей з інвалідністю;

– підтримка та розвиток олімпійського, неолімпійського, паралімпійського та дефлімпійського руху у кількості 691 штатна одиниця команди національних збірних команд з видів спорту осіб з інвалідністю щорічно.

У стратегії України поступово реалізується державна політика щодо створення необхідних умов для повноцінного життя осіб з інвалідністю, їх соціальної інтеграції та толерантності суспільства.

Закладені вектори підвищення рівня соціального, реабілітаційно-оздоровчого, лікувального забезпечення осіб з інвалідністю реалізуються також на регіональному рівні [8]. На Миколаївщині створено дієву систему організацій, що працюють зі спортсменами з інвалідністю: в області діє Миколаївський регіональний центр з фізичної культури і спорту інвалідів «Інваспорт» (далі – МРЦ «Інваспорт»), що підпорядковується Управлінню молоді і спорту Миколаївської облдержадміністрації. До системи МРЦ «Інваспорт» входять: регіональний центр з фізичної культури і спорту інвалідів «Інваспорт»; Миколаївська дитячо-юнацька спортивна школа для осіб з інвалідністю; Миколаївський міський фізкультурно-оздоровчий клуб інвалідів «Вікторія» (громадська організація інвалідів); Вознесенський філіал регіонального центру «Інваспорт»; Первомайський міський фізкультурно-оздоровчий клуб інвалідів «Прометей» (громадська організація інвалідів); Миколаївський міський центр реабілітації інвалідів (громадська організація інвалідів) [8].

Затверджена і Програма розвитку фізичної культури і спорту у Миколаївській області на 2019-2022 роки, в якій завданням № 4 передбачено проведення заходів щодо здійснення фізкультурно-оздоровчої та реабілітаційної роботи серед осіб з інвалідністю [18]. Відповідно до Звіту Управління молоді і спорту Миколаївської облдержадміністрації щодо виконання заходів Програми розвитку фізичної культури і спорту у Миколаївській області на 2019-2022 рр. на забезпечення МРЦ «Інваспорт» було виділено у 2019 р. з обласного бюджету 1874,7 тис. грн (збільшено на 240,6 тис. грн), для Миколаївської дитячо-юнацької спортивної школи для осіб з інвалідністю – 2297,1 тис. грн (у порівнянні з 2018 р. збільшено на 355,8 тис. грн) [10].

Матеріально-технічні ресурси Миколаївської області забезпечують проведення занять фізичною культурою і спортом для осіб з інвалідністю у 12 орендованих спортивних спорудах, з яких 11 пристосовані до потреб осіб з інвалідністю, а саме: 4 стадіони, 3 спортивні зали, 4 споруди для занять; 1 споруда, що частково пристосована – СКПБ «Водолій» [10].

Загалом перелік спортивних споруд та майданчиків міста Миколаєва та Миколаївської області, які можуть надаватися на безоплатній основі для занять фізичною культурою та спортом учасникам бойових дій, особам з інвалідністю внаслідок війни та членам їх сімей всього 93, з них тільки 27 пристосовані до використання вищезазначеною категорією громадян [10].

За 2019 рік на Миколаївщині проведено: обласні спартакіади серед дітей з інвалідністю, Спартакіаду «Повір у себе», в котрих взяли участь 225 дітей (серед них 42 дитини з розумовими та фізичними вадами); XIV обласну Спартакіаду серед учнів спеціальних шкіл-інтернатів; Всеукраїнську Спеціальну Олімпіаду [10].

Є значні здобутки спортсменів Миколаївської області в офіційних державних та міжнародних змаганнях, Дефлімпійських та Паралімпійських іграх [10]: 109 спортсменів брали участь у чемпіонатах та Кубках України з різних видів спорту; 25 спортсменів брали участь та вибороли 6 золотих, 9 срібних та 13 бронзових медалей у таких міжнародних змаганнях: чемпіонати Європи, чемпіонати світу, Кубки світу, міжнародні турніри.

Спортивна реабілітація у Миколаївській області здійснюється також для учасників бойових дій, які брали участь в антитерористичній операції, у заходах із забезпечення національної безпеки й оборони. Відбувається підготовка та щорічно спортсмени з інвалідністю беруть участі у Національних Іграх Нескорених [10].

Звіт Програми розвитку фізичної культури і спорту у Миколаївській області на 2019-2022 роки передбачає висвітлення спортивних подій у засобах масової інформації області (на шпальтах газет, обласному телебаченні та радіо, інтернет-виданнях, онлайн-трансляцію). Також запроваджено соціальну рекламу орієнтовану на здоровий спосіб життя громадян. Так, центр «Спорт для всіх» проводить інформаційно-пропагандистські заходи «Не лінуйся, рухайся!», а також тематичні семінари про спорт [10].

На місцевому рівні рішенням міської ради міста Миколаєва від 21 грудня 2018 №49/23 було затверджено Міську програму «Фізична культура і спорт» на 2019-2021 рр., метою якої є забезпечення реалізації державної політики у сфері фізичної культури та спорту у м. Миколаєві. Задля ефективної реалізації положень Закону України «Про фізичну культуру і спорт» у Міській програмі «Фізична культура і спорт» були поставлені такі завдання [11]: формування у населення традицій та мотивації щодо

занять фізичною культурою і спортом як важливих складових забезпечення здорового способу життя, популяризація здорового способу життя та подолання стану суспільної байдужості до здоров'я нації; удосконалення системи дитячо-юнацького спорту, створення умов для розвитку індивідуальних здібностей спортсменів на етапах багаторічної підготовки; удосконалення системи формування та підготовки збірних команд міста з олімпійських, паралімпійських, дефлімпійських та неолімпійських видів спорту; належне обладнання та використання спортивних споруд.

Отже, значну роль у сфері соціального захисту та забезпечення реалізації прав різних категорій громадян відіграють уряд, громадські організації інвалідів, зокрема спортивні об'єднання спортсменів з інвалідністю, що виступають як соціальні інститути формування і реалізації політики демократичної держави.

Зазначимо, що дослідження різних фахівців, зокрема і І. О. Когут вказує на те, що у соціальній інтеграції осіб з інвалідністю необхідно виділяти такі напрями: участь у політичному, громадському і культурному житті; освіта, професійна орієнтація і перепідготовка; транспорт; інформація і комунікація; соціальний і правовий захист; життя в місцевій громаді; підвищення рівня інформованості; захист від насильства та жорстокого ставлення; наукові дослідження і розробки; а також окремо - охорона здоров'я та реабілітація [12].

Враховуючи важливість фізично-оздоровчого та спортивного руху осіб з інвалідністю, як в Україні, так і у світі, серед основних напрямів соціальної інтеграції осіб з інвалідністю пропонуємо у Державній цільовій соціальній програмі розвитку фізичної культури і спорту виділити окремий напрям «Фізична культура і спорт для осіб з інвалідністю», що є одним із дієвіших у соціальній адаптації, а отже дозволить більш обґрунтовано підійти до організаційних та нормативно-правових умов розвитку фізкультурного руху серед осіб з інвалідністю державним інституціям.

Також доцільним буде передбачити доповнення до соціальних програм як на місцевому, так і обласному рівнях. Зокрема, у Програмі розвитку фізичної культури і спорту у Миколаївській області та Міській програмі «Фізична культура і спорт» на наступні періоди окреслити завдання щодо активного залучення осіб з інвалідністю різного віку саме до занять фізичною культурою. Успішне вирішення завдання щодо розвитку масового спорту так і активного залучення осіб з інвалідністю різного віку до занять фізичною культурою потребує фінансування, забезпечення спеціалізованими спортивними спорудами, інформування стейкхолдерів (осіб з інвалідністю, громадські організації волонтерів, спонсорів).

Наразі розроблення стратегій, концепцій, підходів, моделей, програм для найбільш повної й

безболісної адаптації осіб з інвалідністю в усі сфери життєдіяльності стає першочерговим завданням урядових, громадських, спортивних, медичних організацій. На нашу думку, на першому плані таких бар'єрів є неготовність суспільства до інтеграції в середовище, зокрема і спортивне, дітей, молоді та дорослих з інвалідністю. Рушійним кроком у подоланні такого бар'єру є: розробка і затвердження нормативних документів та методичних рекомендацій з питань організації та участі волонтерів у фізично-оздоровчій та спортивній діяльності осіб з інвалідністю; формування та реалізація стратегії інформування суспільства щодо можливостей осіб з інвалідністю та популяризацію їх здобутків, в тому числі спортивних.

Висновки. Результати дослідження діяльності державних інституцій та громадських організацій у розвитку фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю вказують, що обраний Україною курс гуманізації суспільства повинен сприяти формуванню поваги до

людей з інвалідністю та забезпечувати якісну їх інтеграцію у всі сфери життєдіяльності, в тому числі у галузі фізичної культури та спорту. Державні інституції разом із громадсько-волонтерськими організаціями інвалідів мають значні можливості у практичному вирішенні фізичних, соціальних та економічних проблем осіб з інвалідністю, що дозволяє більш обґрунтовано підійти до організаційних та нормативно-правових умов розвитку фізкультурного руху серед осіб з інвалідністю. Як на державному, так і регіональному рівні необхідно передбачити окремі організаційні напрями розвитку фізичної культури та спорту осіб з інвалідністю, заохочувати спортивні організації інвалідів розширювати можливості для залучення дітей і дорослих з інвалідністю до занять фізичною культурою, підтримувати участь спортсменів з інвалідністю у національних і міжнародних змаганнях; інформувати громаду щодо можливостей осіб з інвалідністю та популяризацію їх здобутків, в тому числі спортивних.

Література:

1. Абрамов В. В., Бублій М. В. Спортивно-оздоровчий туризм для інвалідів як новий вид адаптаційного спорту в країні. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2006. Вип. 8. С. 5-6.
2. 15 % населення світу – це люди з інвалідністю! Westsportcenter : веб-сайт. URL : <http://westsportcenter.com.ua/kontakty> (дата звернення: 02.06.2021).
3. Статистичний збірник «Соціальний захист населення України у 2019 році» URL : http://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2020/zb/07/zb_szn_2019.pdf (дата звернення: 14.06.2021).
4. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%0%ba/96-%0%b2%d1%80#text> (дата звернення: 10.06.2021).
5. Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні : Закон України від 06 жовтня 2005 р. № 2961-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#text> (дата звернення: 03.06.2021).
6. Про створення Українського та обласних центрів інвалідного спорту : Постанова Міністерства України у справах молоді і спорту від 14 січ. 1993 р. № 29/п-2/6 / М-во України у справах молоді і спорту. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0001-93#text> (дата звернення: 10.06.2021).
7. Деякі питання центрів з фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю «Інваспорт» : Постанова Кабінету Міністрів України від 20 лип. 2011 р. N 766 / Кабінет Міністрів України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/766-2011-%0%bf#text> (дата звернення: 10.06.2021).
8. Національний комітет спорту інвалідів України : веб-сайт. URL : <https://paralympic.org.ua/ua> (дата звернення: 10.06.2021).
9. Про затвердження державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2024 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 01 берез. 2017 р. N 115 / Кабінет Міністрів України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/115-2017-%0%bf?find=1&text#text> (дата звернення: 10.06.2021).
10. Звіт по виконанню заходів програми розвитку фізичної культури і спорту в Миколаївській області на 2019-2022 роки : Лист Управління молоді та спорту Миколаївської облдержадміністрації. URL: [https://zvit-pro-khid-vikonannia-programi-rozvitku-fizichnoyi-kulturi-ta-sportu-za-2019-rik.%20\(1\)%20\(2\).pdf](https://zvit-pro-khid-vikonannia-programi-rozvitku-fizichnoyi-kulturi-ta-sportu-za-2019-rik.%20(1)%20(2).pdf) (дата звернення: 12.06.2021).
11. Про затвердження міської програми «Фізична культура і спорт» на 2019-2021 роки : Рішення Миколаївської міської ради від 21 груд. 2018 № 49/23 / Миколаївська міська рада. URL: <https://mkrada.gov.ua/documents/30853.html> (дата звернення: 20.06.2021).
12. Когут І. О. Соціально-гуманістичні засади розвитку адаптивної фізичної культури в Україні (на матеріалі адаптивного спорту) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра з фіз. виховання і спорту : 24.00.02. Київ, 2016. 46 с.

References:

1. Abramov, V. V. & Bublij, M. V. (2006). Sports and health tourism for the disabled as a new form of adaptive sport in the country. *Pedahohika, psyhohohiia ta medyko-biologhichni problemy fizychnoho vykhovannia i sportu*, 8, 5-6 [in Ukrainian].
2. Westsportcenter (2020). 15% of the world's population are people with disabilities! Retrieved from : <http://westsportcenter.com.ua/kontakty> [in Ukrainian].
3. State Statistics Service of Ukraine (2020). Statystychnyj zbirnyk «Sotsial'nyj zakhyst naselennia Ukrainy u 2019 rotsi». Retrieved from : http://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2020/zb/07/zb_szn_2019.pdf [in Ukrainian].

4. Verkhovna Rada of Ukraine. (1996). Constitution of Ukraine (Act No. 254к/96-ВР, June 28). Retrieved from : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%20%D0%BA96-%D0%B2%D1%80#text> [in Ukrainian].
5. Verkhovna Rada of Ukraine. (2017). About rehabilitation of persons with disabilities in Ukraine (Act No. 2961-IV, October 6). Retrieved from : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#text> [in Ukrainian].
6. Ministry of Ukraine for Youth and Sports. (1993). About the establishment of Ukrainian and regional centers for disability sports. (Decree No 29/p-2/6, January 14). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0001-93#text> [in Ukrainian].
7. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2011). Some issues of the centers for physical culture and sports for people with disabilities «Invasport». (Decree No 766, July 20). Retrieved from : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/766-2011-%D0%BF#text> [in Ukrainian].
8. National Committee for Sports for the Disabled of Ukraine (2021). Official web-site. Retrieved from : <https://paralympic.org.ua/ua> [in Ukrainian].
9. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2017). About the statement of the state target social program of development of physical culture and sports for the period till 2024 (Decree No 115, March 01). Retrieved from : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/115-2017-%D0%BF?find=1&text#text> [in Ukrainian].
10. Department of Youth and Sports of the Mykolayiv Regional State Administration. (2020). Report on implementation of measures of the program of development of physical culture and sports in the Mykolayiv area for 2019-2022 (Letter, March 13). Retrieved from : [https://zvit-pro-khid-vikonannia-programi-rozvitku-fizichnoyi-kulturi-ta-sportu-za-2019-rik.%20\(1\)%20\(2\).pdf](https://zvit-pro-khid-vikonannia-programi-rozvitku-fizichnoyi-kulturi-ta-sportu-za-2019-rik.%20(1)%20(2).pdf) [in Ukrainian].
11. The Mykolayiv city council. (2018). About the statement of the city program «Physical culture and sports» for 2019-2021 (Decision No 49/23, December 21). Retrieved from : <https://mkrada.gov.ua/documents/30853.html> [in Ukrainian].
12. Kohut, I. O. (2016). Socio-humanistic principles of development of adaptive physical culture in Ukraine (on the material of adaptive sports) : avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupenya d-ra z fiz. vykhovannya i sportu. Fizychnе vykhovannya ta sport. Kyiv: Natsional'nyy universytet fizychnoho vykhovannya ta sportu Ukrayiny [in Ukrainian].

